

Monumentnummer*: 515056

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **17 oktober 2000**
Kadaster deel/nr **82984/96**

Woonplaats* **Leiden** Gemeente* **Leiden** Provincie* **Zuid-Holland**

Locatiennaam **Leiden** Locatieomschrijving

Kadastrale gemeente* **Leiden** Sectie* **F** Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
2644

Omschrijving**

Inleiding

Het heliometergebouw (OBSERVATORIUM) is in 1877 ontworpen door Petrus J.H. Cuypers (1827-1921) en in 1878 voltooid. De 'Zunderman-koepel' is ontworpen in een Eclectische bouwstijl, die verwant is aan de Neo-Hollandse Renaissance. De apparatuur in het torenvormige heliometergebouw stond oorspronkelijk opgesteld in een cilinder met kegelbeëindiging. Deze top is inmiddels vervangen door een koepel. In de koepel staat momenteel een instrument uit 1947 opgesteld.

Omschrijving

Het heliometergebouw, is in rode baksteen opgetrokken over twee bouwlagen op een achthoekige plattegrond. Op deze torenvormige basis staat een ijzeren koepel. De gemetselde plint is afgedekt door een hardstenen lijst. Rechtgesloten schuifvensters met hardstenen waterdorpels, roeden en bovenlichten. Langs de bovenrand van de gevels siermetselwerk in een contrasterende kleur. De ingang bevindt zich aan de zuidkant in een iets risalerende zijde van de achthoek. De dubbele paneeldeur eindigt in een rondboog. Rond de deur hardstenen sierblokken.

Rond de koepel staat een eenvoudig hekje. De koepel is vervaardigd uit geklonken platen ijzer. De koepel kan draaien en een deel kan openschuiven, waardoor de instrumenten naar buiten geschoven kunnen worden.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Interieur

In het heliometergebouw zijn onder meer bewaard gebleven: De hardstenen trap met houten treden en een ijzeren leuning rond een gemetselde achthoekige zuil met muurankers. De zuil strekt van de begane grond tot in de koepel en dient als ondersteuning voor de instrumenten. In de koepel verder een houten vloer, houten borstwering, de bediening van het draaisysteem van de koepel en de bediening om de koepel te openen. Onder deze ruimte nog een tussenvloer steunt op hardstenen kraagstukken.

Waardering

Het heliometergebouw is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische en architectuurhistorische waarde wegens de rol die het binnen het Sterrenwacht-complex heeft gespeeld in het onderwijs en in de sociaal-economische en historische ontwikkeling van Leiden alsmede wegens het ontwerp in een Eclectische bouwstijl met elementen uit de Neo- Hollandse Renaissance. Het gebouw is bovendien typologisch een uitzonderlijk voorbeeld in het oeuvre van P.J.H. Cuypers. Het heliometergebouw is beeldbepalend gelegen op het voormalige bastion, naast de Hortus Botanicus. Bovendien heeft het een hoge ensemblewaarde vanwege de ruimtelijke en functionele relatie met de andere gebouwen van het Sterrenwacht-complex.

Het exterieur en interieur van het pand zijn vrijwel gaaf.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Onderwijs en wetenschap

Functie

Observatorium